

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК СУКУПНОСТІ СПІЛЬНО ПРОЖИВАЮЧИХ ГРОМАДЯН

НОВІЧЕНКО Андрій - доктор філософії, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

DOI 10.32782/EP.2022.4.7

Однією з головних умов успішного функціонування будь-якої соціальної системи, у тому числі правоохоронної, є об'єднання зусиль та можливостей її складових частин для досягнення спільних цілей. Будь-яка держава є більш менш цілісною системою, яка володіє безліччю інтегративних властивостей. Будучи покликанною забезпечити певну урегульованість і впорядкованість соціальних відносин, вона сама має володіти якістю єдності, складатися із сукупності державних органів у строго певній залежності складових компонентів із властивими їм внутрішніми (системними) та зовнішніми (функціональними зв'язками), взаємозв'язками та взаємодіями. Взаємодія як діяльний прояв цілісності будь-якої системи органічно властива їй, через що носить об'єктивний характер.

Побудова державності, що ґрунтується на демократичних засадах, об'єктивно зумовила пошук такої системи організації влади на місцях, яка, з одного боку, відповідає б національним та культурним традиціям, а з іншого – сучасним світовим тенденціям, була б спрямована на підвищення ефективності надання послуг та задоволення потреб населення, зростання добробуту населення загалом та конкретної людини, зокрема та могла взаємодіяти з правоохоронними органами. Структурним елементом організації влади на місцях якраз виступає територіальна громада.

Ключові слова: територіальна громада, суспільство, поліція, місцеве самоврядування, взаємодія.

Постановка проблеми

Одне з найважливіших завдань сучасної України це розвиток демократичної правової держави. Істотною структурною складовою такої держави є інститут місцевого самоврядування. Сьогодні у процесі реформування місцевого самоврядування виникає багато питань та складнощів. Зрозуміло, що інституалізація місцевого самоврядування не може йти ні шляхом простого копіювання минулого досвіду з інших країн, ні за варіантом повного перенесення на український ґрунт зарубіжних моделей, ні виходячи тільки з абстрактної, науково-теоретичної концепції самоврядування. Формування ефективно функціонуючого самоврядування передбачає врахування всіх названих компонентів і, що надзвичайно важливо, зваженого, всебічного підходу до вирішення проблеми.

Найважливішим елементом системи місцевого самоврядування, формою здійснення безпосередньої демократії, проявом самодіяльності громадян за місцем проживання є територіальна громада.

Стан дослідження проблеми

Розробками особливостей правової природи територіальних громад займалися окремі науковці, серед яких є О.І. Безпалова, А.Т. Комзюк, М.О. Баймуратов, В.Н. Федотов, О.В. Федотов, Т.Н. Барановська, Л.А. Капустян, Д.А. Кузін, Л.А. Великбекова, Л.А. Борисова, Д.Г. Васильченко, І.С. Щebetун та інші. Дослідження вказаних

вчених є змістовні та мають велике значення для юридичної науки, але у зв'язку з інтеграційними процесами, що мають місце на території України і які торкаються питання розвитку взаємодії органів місцевого самоврядування в цілому та територіальних громад окремо з правоохоронними органами, виникає потреба удосконалення норм чинного законодавства та додаткового їх дослідження.

Мета дослідження полягає у дослідженні правового визначення територіальної громади як сукупності спільно проживаючих громадян.

Наукова новизна дослідження

Сьогодні у процесі реформування місцевого самоврядування виникає багато питань теоретичного та практичного значення. Враховуючи інтенсивний розвиток світових інтеграційних процесів та їх впровадження в законодавство України, що стосується розвитку діяльності місцевого самоврядування (територіальних громад) їх взаємодії з органами виконавчої влади та правоохоронних органів, виникає необхідність додаткового дослідження правового визначення територіальної громади як сукупності спільно проживаючих громадян.

Виклад основного матеріалу

В зв'язку з наданням Україні статусу кандидата в члени Європейського Союзу у державі відбувається інтенсифікація євроінтеграційних процесів та децентралізація влади. Особливої уваги заслуговує правове врегулювання життєдіяльності самих громадян. Виникають нові вимоги та можливості, тим самим підвищується роль територіальних громад, які і займаються власне організацією життєдіяльності всіх громадян, проживаючих на території громади.

Громада – один з найстаріших соціальних інститутів в історії розвитку людства [1, с. 123].

Алексіс де Токвіль побував у Америці 1831 р. Величезне враження справили на нього баланс між релігією та свободою особистості, рівністю та приватною власністю, життям суспільства та цінністю індивідуалі-

му, а також децентралізацією та посиленням влади. Будучи ідеологом теорії вільних громад, стверджував, що громада є тим єдиним об'єднанням, яке відповідає самій природі людини, де б не збиралися люди, громада виникає сама собою [2, с. 24].

Низка дослідників таких як Н. Гербер, О. Гірке, А. Токвіль, О. Лабанд, Мауренбрехер, О. Ресслер, Б. Чичерін та інші стверджували, що загально визнані конституційні гілки влади (законодавча, виконавча та судова) слід доповнити ще й – громадською (муніципальною), де громада має бути незалежна від центральної влади та носити самостійний характер, при цьому до створення муніципальної влади центральна не повинна мати відношення, але необхідність її визнання тривалий час залишалась з боку влади.

За радянських часів у текстах юридичних документів не було терміну «територіальна громада», замість нього використовувалися інші – «громадське самоврядування», «громадська самодіяльність» тощо. Наявність в користуванні таких термінів не показувала роль і місце територіального соціального самоврядування у системі взаємовідносин влада – суспільство – держава.

Єдиного розуміння елементів громадського самоврядування у радянській державі не було. Функції громадського самоврядування виконували сільські, вуличні, квартальні комітети у населених пунктах, будинкові комітети, товариські суди та інші органи суспільної самодіяльності.

У більшості нормативних актів того періоду констатувалося, що місцеві ради під керівництвом партійних органів (КПРС) провадять свою діяльність у тісному зв'язку з громадськими організаціями та трудовими колективами, організують широку участь громадян у вирішенні питань місцевого та загальнодержавного значення, що розвивають суспільну самодіяльність населення, обговорюють найважливіші питання місцевого життя, залучає їх до роботи постійних комісій, виконавчого комітету та інших підзвітних рад органів.

Одним із перших документів, який комплексно регулював питання територіального громадського самоврядування в радянській

державі, став Указ Президії Верховної Ради РРФСР від 03.09.1985 «Про затвердження Положення про громадські сільські, вуличні, квартальні комітети у населених пунктах РРФСР».

Як і в попередніх документах радянського періоду, в Указі передбачалося, що органи територіального громадського самоврядування – це органи суспільної самодіяльності. Так, у статті 1 Указу говорилося, що громадські сільські, вуличні, квартальні комітети в населених пунктах РРФСР є органами суспільної самодіяльності населення, покликаними активно сприяти Радам народних депутатів широкому залученні громадян до участі у вирішенні питань місцевого та загальнодержавного значення.

Ці громадські комітети мали утворюватися за територіальним принципом. Територія їхньої діяльності визначалася виконавчим комітетом відповідної місцевої ради.

Громадські комітети обиралися на загальних зборах, сході громадян чи їхніх представників, які проживають на території діяльності громадського комітету, відкритим голосуванням строком на два з половиною роки. Кількість членів громадського комітету встановлювали загальні збори, сходи громадян або їх представників, проте їх кількість не могла бути меншою за п'ять. Обраними до складу громадського комітету вважалися особи, які отримали більше половини голосів громадян, які були присутні на загальних зборах, сході. Члени комітету зі свого складу обирали голову, заступника голови та секретаря комітету. Громадські комітети у своїй діяльності були підзвітні загальним зборам, сходам громадян або їхніх представників, які їх обрав, відповідній Раді народних депутатів та її виконавчому комітету.

В Указі перераховувалися основні повноваження суспільних комітетів передбачалося, що вони виконують також окремі доручення виконкому місцевої ради.

Інституційне оформлення територіального громадського самоврядування стало відбуватися на початку 1990-х. У Законі СРСР від 09.04.1990 «Про загальні засади місцевого самоврядування та місцевого господарства в СРСР» територіальне

громадське самоврядування почало розглядатися як елемент системи місцевого самоврядування. Пізніше, у грудні 1990 р. термін було перенесено й у текст Конституції СРСР.

Відповідно до статті 2 Закону СРСР від 09.04.1990 «Про загальні засади місцевого самоврядування та місцевого господарства в СРСР» система місцевого самоврядування включала місцеві ради, органи територіального громадського самоврядування (пори ради та комітети мікрорайонів, житлових комплексів, будинкові, вуличні, квартальні, селищні, сільські комітети та інші органи), а також місцеві референдуми, збори, сходи громадян, інші форми безпосередньої демократії.

Норми права, які мали своє закріплення у вищевказаних нормативно-правових актах, були частиною загальної концепції реформування місцевого самоврядування, внесли суттєві зміни у правове регулювання територіального громадського самоврядування, серйозно змінювали його місце у системі взаємовідносин влади, правоохоронних органів та суспільства.

До статті 145 Конституції СРСР було додано частину 2, згідно з якою в системі місцевого самоврядування, крім місцевих рад народних депутатів, могли діяти відповідно до законодавства республік органи територіального громадського самоврядування, зборів громадян, інші форми безпосередньої демократії [3]. Таким чином, територіальне громадське самоврядування передбачалося на конституційному рівні та регулювалося конституційними нормами.

На думку М. Драгоманова, самоврядування відіграло декілька важливих функцій: 1) інституту виявлення і впровадження громадських ініціатив «на місцях»; 2) організатора господарського і культурного життя певних громад; 3) представника цих громадянських об'єднань і жителів певних територій перед державними органами влади. У будь-яких практичних діях або в теоретичних розрахунках «не повинно бути (та й не може бути) забуто, що самоврядування є лише форма, яка має бути наповнена реальним змістом: задоволенням потреб населення, економічних і культурних» [4].

При аналізі редакцій офіційного перекладу положень Європейської Хартії про місцеве самоврядування, видно, що місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення. Попередня редакція вказаного документа передбачала, що органами місцевого самоврядування здійснюється регулювання й управління суспільними (у попередній редакції – державними) справами, які належать до компетенції цих органів. Поточна редакція найбільше відповідає англomовному тексту Хартії, де для характеристики предмета видання використовується термін «public». Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і можуть мати підзвітні їм виконавчі органи [5].

Основним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада. Науковці зазначають, що у перекладі й щодо суб'єкта здійснення місцевого самоврядування є також певні непорозуміння. Так, термін «local authorities», що є одним із ключових в контексті розуміння суті тексту Хартії, з англійської мови дослівно він перекладається, як: local – місцеві (локальні), authorities – влади (влади). Такий зміст підтримується авторами Експертного висновку: «Англійське «local authorities» перекладено як «органи місцевого самоврядування» [6].

З французької мови (текст якої має таку ж силу, як і англійська версія) термін «collectivités locales» перекладається як collectivités – спільноти (общини, громади, колективи), а locales – місцеві (локальні). Саме такий варіант перекладу вважають доречним окремі вітчизняні науковці [7, с. 154].

Аналіз правового регулювання територіального соціального самоврядування в новітній українській історії дозволяє виділити кілька етапів, зумовлених прийняттям концептуально різних законів про місцеве самоврядування:

Перший етап зумовлюється тим, що територіальне громадське самоврядування є повноцінним елементом системи місцевого самоврядування; органи територіального громадського самоврядування розглядаються як особливий різновид органів влади, може надіятися повноваженнями органів місцевого самоврядування та фінансуватися з місцевого бюджету;

другий етап - територіальне громадське самоврядування має змішану природу, яка по-різному трактувалася в суб'єктах України;

третій етап - територіальне громадське самоврядування розглядається, швидше, як елемент громадянського суспільства, хоча і має особливий статус і має чітку територіальну прив'язку; органи територіальної громади розглядаються як некомерційні організації.

Найбільш значущі відмінності проявляються у:

- політико-правовій природі територіальної громади;

- особливостях правового регулювання;

- установі та реєстрації територіального громадського самоврядування та його органів;

- наявності власних владних повноважень, взаємовідносинах з органами місцевого самоврядування;

- фінансово-економічних засадах територіальної громади.

Концептуальні підходи до визначення терміна «територіальна громада» виражаються як: 1) як історично утворена спільнота людей, що характеризується спільністю традицій, культури (П. Гураль); 2) як сукупність соціальних взаємодій, інтеракцій між індивідами, родинні стосунки, проживання на одній території, належність до певної соціальної групи, зв'язки соціального захисту та підтримки (Дж. Хіллер); 3) як спільний, колективний споживач (Д. Барнс); 4) як суб'єкт місцевого самоврядування (Н. Руда, І. Видрін, А. Коваленко, М. Корнієнко, В. Кампо, Ю. Молодожен, А. Лелеченко, О. Васильєва, В. Куйбіда, А. Ткачук, М. Баймуратов, О. Батанов, І. Гурняк, О. Дацко); 5) як територіально-об'єднана сукупність людей, що формується на основі соціально-

територіальних розбіжностей у специфічне соціальне утворення (К. Іонассен (Jonassen), Д. Хіллери (Hillery), Я. Щепанський, Ю. Сурмін, Ю. Тихоміров, І. Бодрова); 6) як база адміністративно-територіальна одиниця (П. Жук, В. Кравців, В. Кравченко); 7) як сукупність інститутів (Р. Парк); 8) як суб'єкт цивільно-правових відносин, суб'єкт господарювання (В. Кравченко) [8, с. 164].

Досліджуючи концептуальні підходи визначення терміну «територіальна громада», виникає необхідність виокремлення окремих ознак цього поняття.

К. Іонассен (C. Jonassen) та Д. Хіллери (G. Hillery) у своїх роботах мають схожу думку щодо визначення ознак поняття «територіальна громада», отже: населення; територіальна база; взаємозалежність спеціалізованих груп громади і поділ праці в ній; спільна культура і соціальна система, що інтегрують діяльність її членів; усвідомлення жителями єдності й належності до громади; можливість діяти на корпоративній основі для вирішення місцевих проблем [9, с. 20; 10, с. 111]. При зіставленні своїх позицій щодо ознак та дослідження К. Іонассена, Д. Хіллери виявив найважливіші ознаки територіальної громади: соціальна взаємодія, територія і загальний зв'язок (або зв'язки).

В Україні поняття «територіальна громада» переважно досліджується у двох напрямках: 1) правовому – як суб'єкти місцевого самоврядування; 2) в соціологічному – як соціальні суб'єкти, що формують інтереси територій різного рівня.

Щодо визначення поняття «територіальна громада» в зарубіжній та вітчизняній літературі не має єдиного підходу, зокрема, М. Корнієнко визначає територіальний колектив як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, ототожнюючи його з населенням відповідної адміністративно-територіальної одиниці [11, с. 17], а М. Баймуратов пропонує розглядати територіальну громаду (місцеву спільноту) як «сукупність фізичних осіб, що постійно мешкають на відповідній території та пов'язані між собою територіально-особистими зв'язками системного характеру» [12, с. 198].

Територіальна громада у статті 1 Закону України «Про місцеве самоврядуван-

ня в Україні» визначена, як територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [13]. Ст. 7 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює, що первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову. Територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом [13]. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад (ст. 1 цього Закону) [19].

В ідеалі місцеве самоврядування має забезпечувати реалізацію інтересів та запитів громадян, корпоративних об'єднань, громадських асоціацій, з одного боку, та потреб й інтересів суспільства, нації, держави, – з іншого. Крім того, необхідно пам'ятати, що незалежно від того, який режим введено на території держави (воєнний, надзвичайний, мирний тощо) партнерські взаємовідносини, які регламентуються Законом України «Про Національну поліцію», Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», між правоохоронними органами та місцевим самоврядуванням (територіальними громадами, населенням) – це прояв інтересу та потреби як окремого громадянина, суспільства в цілому, так і держави.

В умовах євроінтеграційного розвитку держави питання забезпечення сталого поступального соціально-економічного розви-

тку територій та підвищення якості життя населення є взаємопов'язаними та одними з пріоритетних.

Враховуючи необхідність ефективного використання всіх наявних ресурсів, потрібно формувати нову парадигму соціально-економічного розвитку муніципалітетів, засновану на всебічній громадянській участі, в тому числі правоохоронної направленості.

Місцеве самоврядування в українському суспільстві покликане бути основою всього конституційного устрою держави. У ч. 2 ст. 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні визнано народ, який здійснює її безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [14].

Крім того, відповідно до ст. 7 Основного Закону України, в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування, але при цьому, на підставі ч. 2 ст. 19 Конституції України, встановлено єдиний як для органів державної влади, так і для органів місцевого самоврядування принцип, що лежить в основі їх діяльності – обов'язок діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України [14].

Статтею 140 Основного Закону закріплено конституційну правосуб'єктність територіальної громади і визначено, що саме їй належить право на здійснення місцевого самоврядування, яке реалізується через самостійне вирішення громадою питань місцевого значення в межах чинного законодавства [14].

Тому розвиток законодавчих основ місцевого самоврядування є одним із найважливіших завдань стратегічного розвитку всієї держави України. Законодавець постійно прагне до пошуку нових та актуальних методів організації суспільних відносин та створення ефективних форм безпосередньої взаємодії населення з місцевими органами влади.

Специфіка територіальної громади визначається її природою, тобто територіальна громада одночасно виступає як структура громадянського суспільства, форма територіальної інтеграції громадян, елемент

системи місцевого самоврядування, суб'єкт управління.

На думку Шевченко А.О., територіальна громада – це вид територіальної спільності, утвореної жителями (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, вимушені переселенці) відповідних адміністративно-територіальних одиниць (село, добровільне об'єднання в спільну громаду декількох сіл, селище, місто), які постійно або переважно мешкають в їх межах, володіють там певним нерухомим майном, сплачують податки, комунальні послуги тощо [15].

Коваленко А.І. вважає, що сутність місцевого самоврядування – це одна з форм суто громадської активності, яка впливає з природного права громадян держави розв'язати на власний розсуд (але відповідно до законодавства) питання, що постають в процесі повсякденного управління територіальними справами без безпосереднього втручання органів державної влади [16, с. 241].

Як бачимо існують різні підходи до визначення того, що є територіальною громадою та яка його структура. Не вдаючись у теоретичні дискусії, варто виділити такий аспект: територіальна громада - це сфера активності, самостійності, ініціативи громадян, яка передбачає існування незалежно від держави і яка має соціально значущі цілі громадських інститутів, а також сукупність відносин між ними та їх реалізацію і захист.

Діяльність територіальної громади спрямована на загальне благо, переслідує суспільно значущі цілі. Водночас слід наголосити, що територіальна громада не може бути повністю незалежною від держави. Держава створює необхідні умови для успішної діяльності територіальної громади. Державне регулювання необхідне територіальній громаді, оскільки інакше вона не зможе нормально функціонувати. Мета такого регулювання – забезпечення у суспільстві законності та правопорядку. Тому територіальна громада має дотримуватися певного балансу інтересів, заснованих на конституційно значимих цінностях. Територіальна громада – це свого роду, втілення балансу

приватних та публічних, державних та місцевих інтересів.

Територіальна громада як одна із форм місцевого самоврядування, з одного боку, результат, з іншого – інституційний засіб розвитку громадянського суспільства у всіх його основних характеристиках. Синхронізація всіх форм здійснення місцевої влади у системі єдиної української державності, що передбачає неприпустимість протиставлення місцевого самоврядування та державної влади, не виключає необхідності врахування специфіки місцевого самоврядування не лише як однією з форм публічно-владної діяльності, а також як цивільного інституту самоорганізації населення. Без розвитку місцевого самоврядування (територіальної громади) неможливе ні становлення громадянського суспільства, ні утвердження реальної демократії за місцем проживання мешканців. Сама природа органів місцевого самоврядування, з одного боку, пояснюється похідністю та тісним зв'язком з державою, державними органами (місцевими державними адміністраціями, Національною поліцією тощо), з іншого – внутрішньою потребою держави, в особі державних, правоохоронних органів, у взаємодії з громадянським суспільством.

Аналізуючи наукові дослідження вбачається різноманітність визначень поняття «територіальна громада», що залежить від концепції, яку підтримує саме дослідник. При цьому можна виділити загальні ознаки, які визначають поняття «територіальна громада»:

1) населення або територіальна ознака, тобто спільнота людей, які проживають на одній території;

2) інтегративна, тобто територіальна громада за ознакою об'єднання всіх жителів певної території, незалежно від того, чи є вони громадянами цієї держави;

3) соціальна взаємодія, тобто мешканці певної територіальної одиниці (сусіди) мають проживати за певними правилами, нормами поведінки, мати спільні інтереси, допомагати один одному тощо;

4) фінансовий аспект, тобто територіальна громада постає суб'єктом права комунальної власності, має певні фінансові здо-

бутки (добровільні виплати мешканцями, фінансування з бюджету тощо).

Таким чином, територіальна громада – це сукупність мешканців, незалежно від раси, віросповідання, кольору шкіри тощо, які проживають на окремій адміністративно-територіальній одиниці (село, селище, місто) або об'єднання декількох адміністративно-територіальних одиниць, що мають спільний адміністративний центр, у яких спостерігаються спільні інтереси та здатні реалізовувати і захищати їх, при цьому така громада є матеріально відповідальною.

Територіальна громада діє на підставі статуту або за рішенням місцевих референдумів, які об'єднуються з іншими громадами з метою здійснення самоврядування в межах чинного законодавства України. Вони наділені конкретною правосуб'єктністю, а саме правом:

– формувати відповідні органи шляхом проведення виборів, загальних зборів громадян за місцем проживання;

– проводити місцеві референдуми, місцеві ініціативи, громадські слухання, індивідуальні та колективні звернення, громадські експертизи та обговорення, інші незаборонені конституцією форми місцевої демократії [17, с. 46; 18, с. 387];

– взаємодіяти з державними органами влади, правоохоронними органами при здійсненні охорони громадського порядку, забезпечення правопорядку, припинення, попередження кримінальних правопорушень тощо;

– управляти місцевими бюджетами, рухомим і нерухомим майном комунальної власності;

– укладати міжнародні угоди тощо.

Повний перелік повноважень місцевого самоврядування закріплений у розділ II «Організаційно-правова основа місцевого самоврядування» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Висновки

Розвиток форм безпосереднього здійснення населенням місцевого самоврядування та участі громадян у його здійсненні в Україні є пріоритетним завданням, що на сьогоднішній день відзначається представ-

никами різних рівнів влади, наукової громадськості, експертами з питань організації та функціонування інституту місцевого самоврядування.

Для того, щоб територіальна громада змогла увійти до порядку денного розвитку в національному масштабі, необхідно організувати облік усіх таких громад у країні (у тому числі незареєстрованих як юридичні особи), а також інформації про їхню діяльність.

В даний час територіальна громада, як одна з форм місцевого самоврядування, проходить процес становлення та розвитку в Україні. На практиці виникає достатня кількість проблем, які потребують оперативного вирішення. Знаходження актуальних способів вирішення питань місцевого значення спільно з громадянами в рамках територіальної громади є основним завданням місцевих органів влади в рамках реалізації стратегічних завдань держави.

Література

1. Carey P., Sutton S. Community development through participatory arts: lessons learned from a community arts and regeneration project in South Liverpool. *Community Development Journal*. 2004.- Vol. 39, No 2. P.123–134.
2. Электронный ресурс: А. де Токвиль Демократия в Америке. Книга первая. Текст произведения используется в научных, учебных и культурных целях URL: <http://www.civisbook.ru/files/File/Tokville.Democracy.1.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).
3. Закон СССР от 26.12.1990 № 1861-1 «Об изменениях и дополнениях Конституции (Основного Закона) СССР в связи с совершенствованием системы государственного управления». URS:<https://ru.wikisource.org/wiki/> (датазвернення: 12.09.2022).
4. Драгоманов М. Листи на Надніпрянську Україну. Діалоги про українську національну справу. Київ, 1994. 288 с. URL: <http://litopys.org.ua/drag/drag2.html> (дата звернення: 12.09.2022).
5. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985р. // 36. до- говорів Ради Європи: Офіц. вид. – К.: Парламент. вид-во, 2000. – С. 190-205.
6. Експертний висновок щодо відповідності національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // Інститут громадянського суспільства. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/?p=2364>
7. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. монографія. / За ред. В.В Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. – К.: Атіка, 2007. – 864 с.
8. Тимечко І. Узагальнення підходів щодо сутності територіальної громади України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. 2017. Вип. 1. С. 164–170.
9. Jonassen C.T. Community typology. *Community Structure and Analysis*. New York, 1959. P. 20–21
10. Hillery G.A. Definitions of community: Areas of agreement. *Rural Sociology*. New York, 1955. P.111–123.
11. Корнієнко М. Пошук варіантів місцевого самоврядування ще продовжується. Місцеве та регіональне самоврядування України. 1994. Вип. 4(9). С. 17.
12. Баймуратов М.А. Европейские стандарты локальной демократии и местное самоуправление в Украине. Харьков, 2000. 314 с.
13. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170.
14. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
15. Шевченко А.О. Правова природа і статус територіальної громади: доктринальний аспект. ISSN 2410-3594. *Naukovij visnik Nacional'noi akademii vnutrisnih sprav*. 2017. № 3 (104) Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. URS: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2419/1/> (дата звернення: 12.09.2022).
16. Коваленко А. І. Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія і практика / А. І. Коваленко. – Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – С. 306.

17. Прієшкіна О. В. Правове регулювання безпосередньої демократії в місцевому самоврядуванні України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Прієшкіна Ольга Василівна. – Одеса, 2002. – С. 46–53.

18. Фрицький О. Ф. Конституційне право України / О. Ф. Фрицький. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.

19. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91).

LEGAL DEFINITION OF A TERRITORIAL COMMUNITY AS A SET OF CITIZENS LIVING TOGETHER

One of the main conditions for the successful functioning of any social system, including law enforcement, is the unification of efforts and capabilities of its component parts to achieve common goals. Any state is a more or less integral system with many integrative properties. Being called to ensure a certain

regularity and orderliness of social relations, it should or should possess the quality of unity, consist of a set of state bodies in a strictly defined dependencies of constituent components with internal (systemic) and external (functional) connections, interconnections and interactions characteristic of it. Interaction as an active manifestation of the integrity of any system is organically characteristic of it, which is why it has an objective character.

The construction of statehood, based on democratic principles, objectively determined the search for such a system of local government organization, which, on the one hand, would correspond to national and cultural traditions, and on the other hand, to modern world trends, would be aimed at increasing the efficiency of service provision and meeting the needs of the population, increasing the well-being of the population in general and a specific person in particular. The territorial community acts as an organization of local authorities.

Keywords: *territorial community, society, police, local self-government, interaction.*